

What face – book?

No – face book?

Facebook?

I s k r i c e

številka 2

januar 2012, šolsko leto 2011/2012

Uvodnik

Spletna socialna omrežja. F-book in druge podobne »knjige«. Ki govorijo že skoraj same zase. Tudi same sebi. Komu še vse? Gre za izgubljanje ali pridobivanje »profila« uporabnika ali celo nove, druge, boljše Identitete? Je to iskanje izgubljenega časa in pravih prijateljev? Ali začetek krasnega novega (sveta) družabnega življenja ali pač samo konec starega?

Kje so meje mreženja, če sploh so? Kaj je dovoljeno, spodobno, legalno in možno? Je kdo od naših »bratov« res tisti Veliki? Ki nas opazuje in ki se ga lahko bojimo? So vsi prijatelji res prijateljsko razpoloženi? Ali pa smo po drugi strani le po nepotrebnem preveč paranoični? Preveč vprašanj in premalo odgovorov.

Kaj, s kom, kdaj, zakaj ipd. so preveč pomembna vprašanja, da bi jih zanemarili. Ob nedvomno mnogih (zasebnih, poslovnih ...) možnostih, ki jih nudijo omrežja, in koristnih načinov komunikacije se porajajo sumi o varnosti, zaščiti, zlorabah. Zaupanju, ki je med prijatelji zelo pomembno. Vsaj v živo. Tudi na spletu? To naj bi vsak najbolje vedel sam, če se le dovolj resno vpraša.

Če bi dosegli jasno reguliranje tega področja, onemogočili vse preteče nevarnosti, na katere nas vsak dan opozarjajo, bi lahko rekli, da imamo nekaj, kar je res »cool«, obče koristno in ki spreminja in dopolnjuje človeško komunikacijo. Celo plemeniti našo socialno vključenost. Nekaj, kar gradi mrežo, v kateri smo radi ujeti, hkrati pa vidimo skoznjo.

Nekaj razmišljanj in prispevkov o tem si lahko preberete v tokratni pravzaprav tematski številki novih Iskric. Upamo, da vas bo to spodbudilo, da družabna omrežja prepoznavate v različnih pojavnih oblikah ter ste do njih pozorni in kritični, ne le pasivni opazovalci in uporabniki.

P. Prijatelj

Nekaj podatkov

No, pa si poglejmo nekaj statističnih podatkov o socialnih omrežjih in o tem, katera ljudje največ obiskujejo. Prepričana sem, da vas bo kakšen podatek tudi šokiral.

Prva številka se vam bo prav gotovo zdela ogromna. Trenutno najbolj priljubljeno družabno omrežje Facebook, ki je nastalo šele februarja 2004, ima danes več kot 800 milijonov aktivnih uporabnikov. V Sloveniji Facebook redno uporablja vsak tretji Slovenec.

Kako so ljudje odvisni od Facebooka ter ostalih socialnih omrežij, nam pove tudi podatek, da se kar 48% ljudi na Facebook vpiše takoj, ko se zbudi.

Twitter, za primerjavo, ima 300 milijonov uporabnikov in če je na Facebooku 51% uporabnikov moških in 49 % žensk, je na Twitterju 55% žensk ter 45% moških. Ni velike razlike, a ženske raje tvitajo!

Omrežje Myspace pa uporablja slabih 200 milijonov ljudi.

Ko govorimo o ogromnih številkah, povejmo še nekaj o Youtubu. Nanj se vsak dan naloži kar za 8 let videoposnetkov in vsak mesec ga obišče več kot 800 milijonov različnih uporabnikov. Vsak teden pa kar 100 milijonov ljudi objavi, da jim je nek video posnetek všeč ter ga tudi komentirajo.

Barbara Tekavec, 1. b

Zanimiva dejstva

Socialna omrežja so postala glavna žila človekove komunikacije. Zanimivo bi bilo najbolj obiskane spletne strani videti tudi skozi oči številke. In tukaj so zbrane najzanimivejše številke:

Facebook

Povprečni uporabnik Facebooka ima 130 prijateljev.

S Facebookom je povezano že več kot 25 milijard spletnih strani v obliki linkov.

Čez 300.000 uporabnikov si pri uporabi Facebooka pomaga z aplikacijo Translations.

Obstaja več kot 100 milijonov uporabnikov, ki do Facebooka dostopa preko mobilnega omrežja.

Ljudje, ki dostopajo do Facebooka preko mobilnega omrežja, so kar dvakrat bolj aktivni uporabniki kot uporabniki, ki do Facebooka dostopajo le prek osebne računalnika.

Ljudje preživijo na Facebooku preko 500 milijard minut na mesec.

Povprečen uporabnik Facebooka je povezan oziroma je lajkal 60 strani, skupin in dogodkov.

(statistični podatki z uradne strani: Facebook press office)

Twitter

Twitter dnevno prejme več kot 300.000 novih uporabnikov.

Twitter je osnovan na preprostih SMS sporočilih (post je omejen na 140 znakov).

Le slabih 40% uporabnikov Twitterja prihaja iz ZDA.

Več kot tretjina uporabnikov ima dostop do Twitterja preko mobilnega omrežja.

(statistični podatki so z uradne spletne strani Twitter statistics and the Chirp Conference)

YouTube

Prvi video, naložen na YouTube, se je imenoval Me at the Zoo, ali po slovensko Jaz v živalskem svetu. Na spletu se je pojavil 23. aprila 2005.

YouTube ima dnevno več kot 2 milijarde gledalcev.

Več kot polovica uporabnikov je mlajših od dvajset let.

Če bi se nekdo odločil pogledati vse videoposnetke, objavljene na Youtubeu, bi za to potreboval več kot 1000 let.

Glasbeni videoposnetki predstavljajo več kot 20% vseh videov.

Kaj pa Slovenci na Facebooku? Kaj se najbolje prodaja?

Najbolj uspešna stran v državi je spletni profil DJ Umeka, ki ima trenutno preko 370.000 privržencev, a ker gre za internacionalnega glasbenega izvajalca, je temu primerna tudi številka, ki močno odstopa od »zasledovalcev«. Podoben status ima tudi drugouvrščena Cockta, ki s svojo komunikacijo nagovarja celotno tržišče nekdanje skupne države, a ima slovensko »poreklo«.

Zanimivo je spremljati statistiko medijev, ki je v vrhu zelo radijska. Daleč spredaj je Radio 1, sledijo radio Hit in Center. Očitno je, da so radijske postaje prve zagrabile potencial Facebooka in uporabile odlične učinke združevanja različnih platform. Med TV postajami in oddajami je na vrhu še minuli resničnostni šov Slovenija ima talent, ki je postavil temelje povezovanja odzivnega šova in družabnih omrežij. Med trgovci slavijo pri internetni trgovini Mimovrste, ki so se prvi v svoji komercializaciji prav tako poslužili Facebooka.

Barbara Meglen, 4. a

VARNOST NA INTERNETU

Seveda si le redkokdo zna predstavljati življenje brez interneta. Na njem ljudje vsakodnevno iščemo informacije, ki jih potrebujemo, ter se pogovarjamo z ljudmi, ki jih spoznavamo prek socialnih omrežij. A v resničnosti internet ni tako krasen. Na njem se nam lahko zgodi tudi kaj hudega. Zavedati se moramo, da kar objavimo na internetu, ni več zasebno ter da lahko to vidijo vsi ljudje tega sveta. Zato moramo paziti, kaj počnemo, da ne bi česa kasneje obžalovali.

10 zlatih pravil za varno uporabo spleta:

1. Na spletu ne izdajaj svojih osebnih podatkov, niti podatkov svojih staršev.
2. Ne objavljalj svojih zasebnih fotografij, niti fotografij svojih prijateljev.
3. Gesla so skrivnost! Ne povej jih nikomur.
4. Spoštuj spletno etiko (pravila lepega vedenja na spletu). Nadlegovanje in žaljivi govor preko interneta ali mobilnika sta nedopustna.
5. Ne srečuj se z neznanci z spleta.
6. Staršem povej, če te kdo nadleguje ali če naletiš na neprimerno vsebino na spletu.
7. Z uporabo interneta ne pretiravaj.
8. Ni vse res, kar piše na internetu. Obvezno preveri še na drugih virih.
9. Če že prepisuješ z interneta, navedi vir.
10. Za dodatne informacije o varni uporabi spleta obišči www.safe.si.

Kako varno uporabljati spletišča za družabno mreženje?

Spletne strani za mreženje ti omogočajo gradnjo in vzdrževanje mreže prijateljev prek interneta. Obstaja na stotine, morda celo na tisoče spletnih mest za družabno mreženje – te lahko vključujejo bloge, klepetalnice, forume, strani za spoznavanje, spletne skupnosti ... Po navadi si na takih straneh ustvariš svoj profil, kamor zapišeš svoje interese, želje in se predstaviš drugim uporabnikom. V mrežo lahko povabiš svoje znance in prijatelje iz »resničnega« življenja ali pa spoznavaš nove na osnovi podobnih interesov.

V takih mrežah pa je potrebna tudi previdnost pri objavi podatkov in informacij o sebi. Če je vaš profil popolnoma javen, ga lahko vidi in deli naprej čisto vsak uporabnik interneta: tudi tvoji starši, učitelji, profesorji, delodajalci, popolni neznanci in še kdo nepovabljen. Pri izbiri ponudnika spletne strani za mreženje se je treba pozanimati, kako skrbijo za zasebnost in varnost svojih uporabnikov. Dobro je prebrati pravila uporabe in njihovo politiko varovanja zasebnosti. V drobnem tisku se pogosto »skrivajo« pomembne informacije, komu bodo posredovali vaše podatke, komu bodo na voljo v vpogled in ali jih boste lahko trajno izbrisali.

1. **Bodi previden pri objavljanju svojih osebnih podatkov** (še posebej imena, priimka, naslova in telefonske številke) v svojem profilu. Presodi, katere tvoje **slike** so primerne za objavo in za katere informacije ti je res vseeno, če jih lahko vidi kdorkoli. Pomisli tudi na to, ali si želiš biti soočen z določenimi podatki in slikami, ki jih tam objavljaš, nekoč pozneje, npr. na razgovoru za službo. Najbrž že veš, da je stvari, ki jih objavimo na internetu, težko popolnoma izbrisati, saj nikoli ne vemo, kam vse so se že razširile. Najbolje je, če tiste dele svojega profila, ki so najbolj osebni, zaščitiš tako, da jih lahko vidijo samo tisti, ki jih ti izbereš.
2. **Bodi previden s podatki, ki povedo veliko o tem, kaj počneš in kje se pogosto zadržuješ v svojem off-line življenju.** Naslova šole, kluba, kjer treniraš, kje si zaposlen ali kje se družiš s prijatelji v prostem času, raje ne objavljaj.
3. **Spoštuj zasebnost drugih.** Še posebej bodi previden pri objavljanju osebnih podatkov drugih oseb brez njihovega dovoljenja, vključno s fotografijami, posnetki in kadar na slikah označuješ kdo je kdo (taging). Zavedaj se, da je objava slikovnega ali video materiala brez dovoljenja druge osebe kazniva.
4. **Omeji dostop do informacij** tudi v smislu dostopa do njih prek iskalnikov (npr. Google, Najdi.si). Preveri, koliko so tvoji podatki (iz profila in prometa) na razpolago drugim podjetjem, ki ti potem direktno ponujajo svoje izdelke in storitve (oglasi, spam).
5. **Previdno tudi s sprejemanjem neznanih kontaktov** med svoje prijatelje. Zavedaj se, da se lahko na spletu ljudje pretvarjajo, da so nekdo drug. Pozanimaj se, kako lahko nezaželenе kontakte blokiraš.
6. **Zaupaj svojemu občutku!** Če se počutiš neprijetno ali ogroženo zaradi nečesa, kar se ti je zgodilo online, povej odrasli osebi ali pa prijavi urednikom spletne strani (morda tudi policiji). S tem lahko tudi preprečiš, da še kdo drug postane žrtev nadlegovanja.
7. **Kjer se da, namesto svojega pravega imena raje uporabi vzdevek.** Zavedaj pa se, da tudi to ne more preprečiti, da bi te

prepoznali, saj veliko povedo tudi slike. Uporabljal različne vzdevke na različnih portalih oz. platformah. Pazljivo tudi z **geslom**: naj ne bo isto kot tisto, ki ga uporabljaš za dostop do svoje elektronske pošte ali bančnih storitev.

8. **Pozanimaj se!** Kdo upravlja s storitvijo, ki jo uporabljaš? Pod čigavo zakonodajo? Ali imajo vzpostavljen sistem za varovanje zasebnosti uporabnikov? Ali se lahko na koga obrneš, če naletiš na problem? Kakšna so zagotovila ponudnika storitve glede ravnanja s tvojimi osebnimi podatki? Ima storitev certifikat s strani neodvisne in zanesljive institucije, da skrbi za varnost in zasebnost? Na internetu, v forumih in komentarjih poišči mnenja in izkušnje drugih uporabnikov glede zasebnosti in varnosti na portalih, ki jih sam ne poznaš dobro. Seveda si preberi politiko varovanja zasebnosti posameznih strani in pogoje uporabe.

Pomembna vprašanja pri tem so:

- Ali storitev omogoča, da oblikuješ zaprto mrežo, v katero se lahko registrira samo določena skupina ljudi in drugi do nje nimajo dostopa?
- Ali je stran narejena tako, da imajo vsi uporabniki dostop do vseh tvojih informacij, slik ...?
- Ali stran omogoča, da si dostop do občutljivih zasebnih podatkov omejiš (samo za tiste, ki jim sam dovoliš dostop)?
- Ali stran spremlja tvoje aktivnosti na njej in avtomatsko informacije pošilja drugim v tvoji mreži?

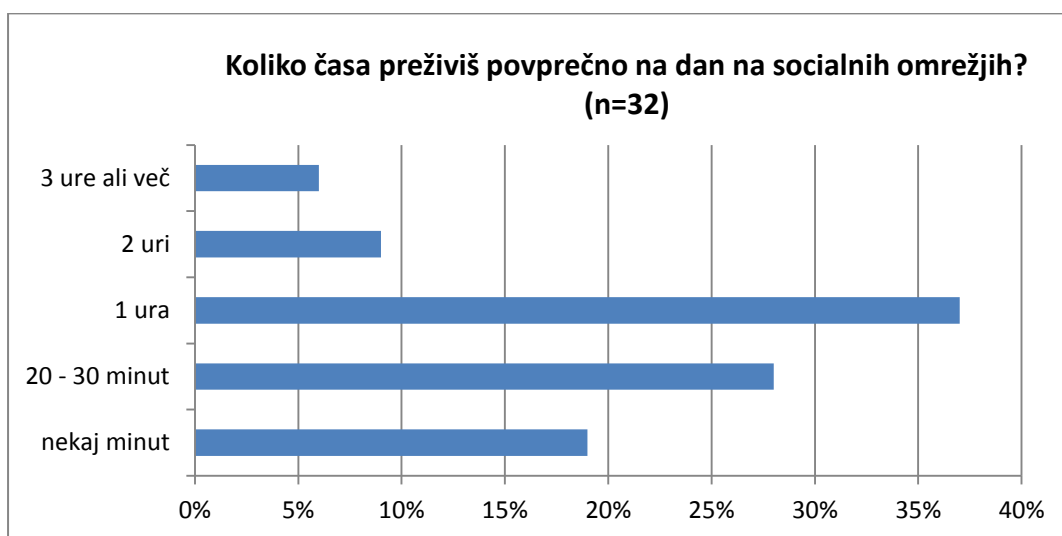
vir: www.safe.si

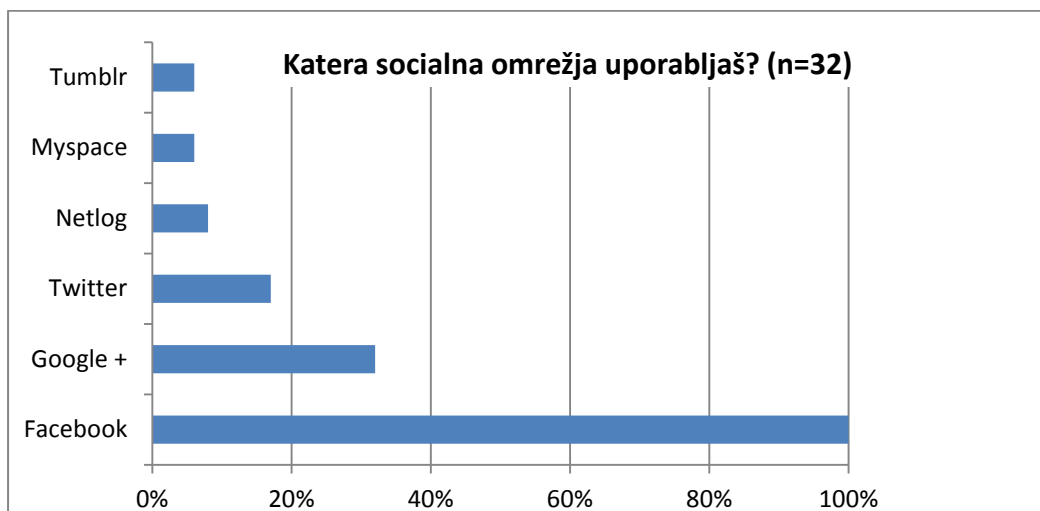
Analiza uporabe socialnih omrežij

Socialna omrežja so postala tudi del življenja dijakov Srednje šole Josipa Jurčiča. Med njimi in nekaj osnovnošolci ter študenti smo izvedli kratko anketo o tem, kakšen je njihov odnos do socialnih omrežij.

Odgovori na vprašanja niso bili nepričakovani. Dijaki večinoma na socialnih omrežjih preživijo okoli eno uro na dan. Pa bodimo bolj realni: večina jih preživi še kakšno minutko več. Dejstvo je namreč, da mnogi uporabljajo socialna omrežja (največkrat Facebook) tako za druženje s prijatelji kot tudi za informiranje o dogajanju v šoli. Kar nekaj dijakov je namreč članov Facebook skupin, ki so odprte le za določene in povabljene uporabnike. Tako so na Facebooku nastale različne razredne skupine pa tudi debatni in biološki krožek sta našla svoje mesto na modrem omrežju.

Ker so možnosti druženja skorajda neomejene, ni čudno, da je večina uporabnikov (več kot 90% anketirancev) na socialnih omrežjih aktivna vsak dan. Najbolj priljubljeno je Facebook, na katerem imajo vsi anketiranci odprt račun. Daleč zadaj je Google +, ki ga uporablja 35% anketirancev.

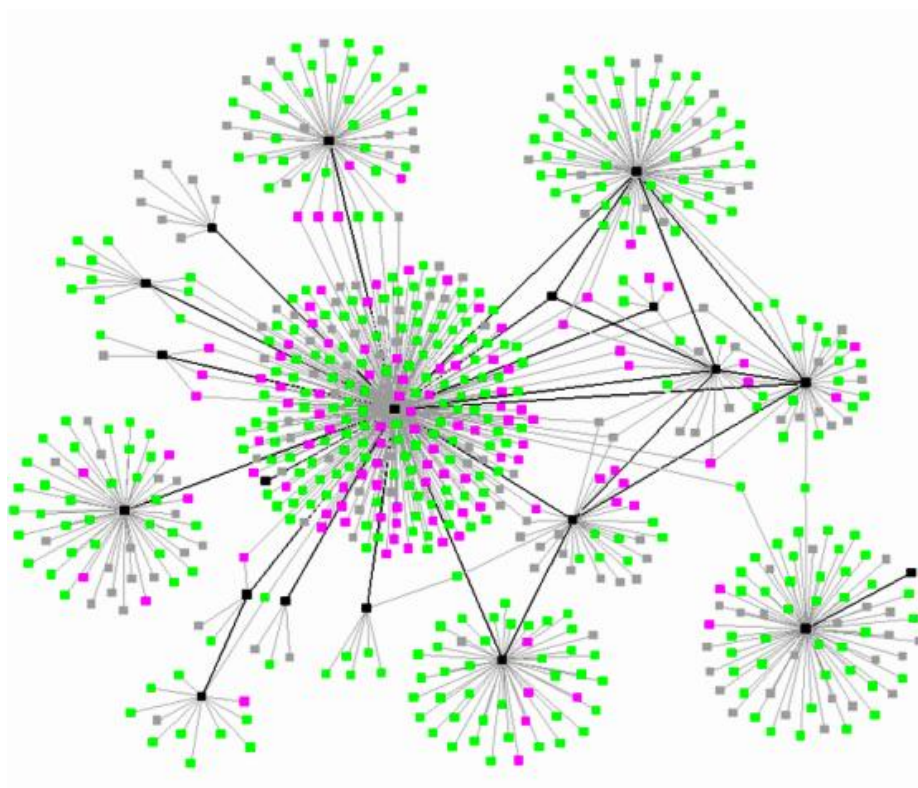

Anketiranci so v mreži spletnih omrežij kar pogumni. Več kot 60% ima namreč na Facebooku okoli 500 prijateljev. To pa je mnogo več od povprečja. Uradni statistični podatki kažejo, da ima povprečen uporabnik 120 prijateljev. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da kar 58% anketirancev bolj ali manj redno prihaja v stik s popolnimi neznanci. Menim, da ni potrebno opozarjati, kako zelo nevarno je to lahko na socialnih omrežjih.

Dobra stran socialnih omrežij pa je ta, da se uporabniki večinoma predstavljajo s svojim pravim imenom in priimkom, zaradi česar si ne upa ravno vsak povedati, kar mu najprej pade na pamet. Poleg tega to omogoča manjšo verjetnost verbalnega ali psihičnega nasilja. Tako se je le 19% anketirancev že srečalo z žaljenjem na spletu.

Kljub vsej navezanosti na socialna omrežja pa je kar 66% anketirancev odgovorilo, da si še vedno znajo predstavljati življenje brez socialnih omrežij. Kar je dobro. Kajti marsikateri starejši meni, da mladi nismo več sposobni živeti brez računalnika in ostale tehnologije. Pa vendar mladi znova dokazujemo, da znamo tehnične novosti spremljati ravno toliko, da smo v koraku s časom. Kajti zavedati se moramo, da je prihodnost sveta v povezovanju preko spleta.

Barbara Meglen, 4. a

Svoboda izražanja

Komunikacija in izražanje svojega mnenja se v današnjem času prenašata na internet in socialna omrežja. Tisti, ki si drugače ne upajo o vsem povedati svojega mnenja, tu najdejo drugačno možnost izražanja, ki jim omogoča, da povedo vse, kar jim leži na duši. A za mnoge ljudi socialna omrežja pomenijo, da lahko komurkoli rečejo karkoli se jim zahoče, saj ta omrežja niso regulirana, mnogi pa se tudi požvižgajo na splošno veljavne družbene norme in pravila.

Tako kot pri vsaki stvari bi tudi pri svobodi izražanja na spletu lahko poiskali pozitivne in negativne strani. Pozitivna je predvsem za ljudi z nizko samozavestjo, ki lahko tako vedno povedo, kaj si mislijo, ter tudi pridobijo nekaj samozavesti s pomočjo interakcij z drugimi ljudmi preko spleta. Prav tako lahko na socialnih omrežjih pridobimo veliko informacij, povezanih z aktualnim javnim dogajanjem, ki jih mediji ne omenijo.

Slabša stran svobode govora na internetu pa se pokaže, ko se mnenje posameznika spremeni v sovražni govor ali še kaj hujšega. Ta je lahko naperjen proti določenim družbenim skupinam, organizacijam ali posameznikom. Kot primer bi lahko navedli norveškega terorista, ki je julija lani streljal na udeležence počitniškega tabora. Na twitterju naj bi že veliko pred napadom objavljaj različne nestrpne izjave, ki so se skladale z njegovim prepričanjem. Če bi poostрили nadzor na socialnih omrežjih, ali bi to tragedijo lahko preprečili?

Ideja se v teoriji morda zdi dobra, vendar pa je internet nemogoče nadzorovati. Morda bi res lahko uvedli kak algoritem za prepoznavanje določenih besed ali besednih zvez, ki so sovražne do kake skupine ljudi, vendar pa je skoraj nemogoče ugotoviti, kdo misli resno in kdo le preveč napihuje svoje mnenje zaradi maske, ki ji pravimo anonimnost. Mnogi namreč pogosto ponižujejo in zmerjajo druge ljudi prek različnih socialnih omrežij in blogov, ker se jim zdi, da se lahko skrijejo za izmišljenim profilom, a si v resnici ne bi upali reči ničesar.

Prav tako bi bilo potrebno, da nekdo pregleda vse objave, ki bi bile označene kot neprimerne, in nato ustrezno ukrepa. To bi zahtevalo veliko sredstev, časa, zaradi že prej navedenega razloga pa bi bilo tudi zelo neučinkovito.

Na socialnih omrežjih si verjetno vsi dovolimo več kot v resnici, mnogi pa celo preveč. Tudi če bi uvedli cenzuro, ki je seveda v nasprotju z mnogimi zakoni o svobodi govora, se sovražnega govora ne bi dalo preprečiti, saj so socialna omrežja in internet v razvitem svetu že praktično v vsakem domu. Vsak zase mora premisliti, če bi tisto, kar napiše drugim, sam želel slišati od drugih in če je res potrebno, da svoje mnenje izraža s tolikšno mero sovražstva.

Tina Sinjur, 4. b

Spletni zvezdniki

Večina ljudi si v nečem želi izstopati. Želijo biti opaženi. V teh časih, ko se ljudje velikokrat poznajo le še preko računalnika, v živo pa se sploh ne pozdravijo, si želijo pozornosti pač na internetu. Zato iz navadnih ljudi postanejo »SPLETNI ZVEZDNIKI«.

Ljudje po vsem svetu nalagajo videoposnetke na Youtube. S tem se sprostijo in pokažejo, kdo v resnici so, oziroma tisto, česar si svojim znancem sicer ne upajo. Nato jih lahko gleda ter spremlja cel svet, ki se nekaterim smeji, ob drugih joka itd. Podobno je z ljudmi, ki pišejo bloge. Ob njihovih življenjskih zgodbah je mnogim ljudem hudo. Na vsake toliko časa je koristno slišati o življenju koga, ki ga v resnici sploh ne poznaš. Da se mogoče ob njegovih izkušnjah česa naučiš, zlasti tistih manj prijetnih.

Tako na Youtubu kot v blogih lahko govoriš oz. pišeš o kakršnikoli temi. Lahko se jeziš na politiko, lahko najdeš sebi podobne ljudi. Ljudem lahko govoriš svojo življenjsko zgodbo in se na ta način nekako spoznavaš z njimi. Lahko jim zaupaš svoje težave in upaš, da ti bo kdo od številnih bralcev znal in želel pomagati. Seveda pa s tem tvegaš, da bi te ljudje zasmehovali. Tudi to je ena od slabosti interneta. Ena od oblik sovražnega govora. Večina ljudi se s tem ne bi smela obremenjevati. Nekaterim si lahko všeč, drugi te pač ne marajo. Tako je tudi v realnem življenju. Enostavno pretežko je vsem ugajati.

Na spletu je ogromno ljudi, ki zaupajo svojo zgodbo popolnim neznancem in to se jim lahko kdaj pa kdaj tudi maščuje. Tega si ne bi smeli dovoliti. Če se človek tako javno razkrije ali celo zaprosi za pomoč, je prav gotovo potreboval veliko poguma in če mu že odgovorimo, mu namenimo lepo besedo, ne pa da ga grajamo.

Druge vrste spletni zvezdniki pa se s snemanjem videoposnetkov norčujejo iz različnih ljudi v zabavni industriji, izkazujejo svoje mnenje o trenutnih družbenih problemih ali pa se enostavno delajo norca iz samih sebe. Tako si pomagajo tudi pri ustvarjanju kariere. Eden od takih je tudi Shane Dawson (<http://www.youtube.com/watch?v=8bmNpr5ccM4>), ki je s pomočjo nominacije in zmage na podelitvi Teen Choice Awards v kategoriji Naj spletni zvezdnik leta 2010 pripomogel celo k razvoju svoje režiserske kariere.

Barbara Tekavec, 1. b

Varnost in pravice

Živimo v času, ko zasebnost ni več to, kar je bila včasih. Pomen besede se je popolnoma spremenil. Veliko ljudi namreč živi v prepričanju, da so pomembni le, če imajo na socialnih omrežjih veliko število »prijateljev«, če tam poročajo o vsakem svojem koraku, torej če s svetom delijo vsak, še tako nepomemben dogodek v svojem življenju. A ko to počnemo, še vedno mislimo, da imamo pravico do zasebnosti. Vse bi bilo lepo in prav, če bi se hkrati tudi zavedali nevarnosti, ki jih ti osebni podatki predstavljajo za nas, če so na internetu dostopni čisto vsem.

Velika podjetja, lastniki socialnih omrežij kot so Facebook, Twitter, Tumblr in podobni, lahko z našimi osebnimi podatki in njihovo prodajo zelo dobro zaslužijo. Ti podatki niso namreč le naše ime, priimek in podobne stvari, temveč tudi strani, ki jih obiščemo, naši »lajki«, tudi naši pogovori s prijatelji. Vse, kar kadarkoli napišemo na strani kakega socialnega omrežja, se namreč shrani ter pomaga o nas ustvariti profil, ki pa ga oglaševalci lahko zelo dobro uporabijo oziroma prodajo. Iz vseh teh podatkov namreč brez težav razberejo, kakšne stvari so nam všeč, kaj nam bodo najlažje prodali ter nam nato tudi posredujejo takšne oglase.

Pa je to zakonito? Pri praktično vseh straneh, na katere se prijavimo, moramo na začetku potrditi, da se strinjamo s pogoji uporabe, vendar pa jih le redki (oz. skoraj nihče) preberejo. Ali sploh vemo, kakšne pravice imamo? Večinoma se nam ti obrazci zdijo le nujno zlo, ki nam stoji na poti do nečesa, kar želimo, torej do dostopa do določene strani ali aplikacije. Če bi podrobneje prebrali kakšnega od teh obrazcev na kateremkoli socialnem omrežju, bi ugotovili, da določajo tudi to, da podjetja, lastniki spletne strani, zagotavljajo, da bodo naši osebni podatki ostali tajni in da jih ne bodo uporabljali za svojo korist.

Na to določilo pa seveda zelo hitro pozabijo. V večini držav so namreč z zakonom določene kazni za tako kršitev zasebnosti zelo nizke oziroma praktično neobstoječe. Tako kazen za prodajo zasebnih podatkov ni grožnja; za zaslužek, ki si ga določena oseba ali podjetje lahko ustvari, je le manjša neprijetnost. Tudi morebitne tožbe kršiteljem ne predstavljajo velike nevarnosti. Zakaj? Mnogi se za tožbo sploh ne odločijo. Tisti, ki pa si želijo doseči pravico, so soočeni z dolgimi postopki in ne točno določenimi zakoni, ki imajo veliko lukenj. Te pa velike korporacije z lahkoto izkoriščajo. Tudi če na sodiščih karkoli dosežejo, so izplačila žrtvam v primerjavi z zaslužkom podjetij tako nizka, da se jim kršenje zakonov še vedno veliko bolj obrestuje, kot pa da bi jih upoštevali.

To, da se podjetja požvižgajo na našo zasebnost, je torej znano. Zakaj pa sami ne poskrbimo, da naši podatki ne bi prišli v napačne roke? Veliko ljudem je prav malo mar, kdo dobi v roke njihove zasebne podatke, saj jih kakšen oglas sem in tja prav nič ne moti. Vendar pa bi se morali bolj ukvarjati s tem, kaj se dogaja z našimi podatki, saj če jih lahko izkoriščajo podjetja, potem jih lahko tudi posamezniki. Lahko nam ukradejo na primer identiteto. Z objavljanjem naših statusov na Facebooku in podobnih omrežjih pa pogosto tudi natančno poročamo, kdaj je naš dom prazen, to pa predstavlja popolno priložnost za vlomilce. Socialna omrežja lahko predstavljajo veliko možnosti za druženje in spoznavanje novih ljudi, vendar pa moramo paziti, kaj na njih objavimo, da ne bomo nekega dne tega obžalovali.

Tina Sinjur, 4. b

Revolucionarni internet

Bil je dan kot ostali, ko je običajna državljanka Egipta spoznala, da noče več živeti v državi, zaznamovani s politično represijo in cenzuro, ter se odločila, da bo to spoznanje delila s svojimi prijatelji preko Facebooka. Kmalu je ugotovila, da ni edina takega mnenja in njena misel se je z neverjetno hitrostjo razširila po vsej državi. Ni trajalo dolgo, ko so se začele prve ulične manifestacije in izbruhnila je revolucija. Šele ko so se po več dnevih razmere v državi končno umirile, smo izvedeli, zakaj je bila prav ta revolucija tako posebna. To je bila prva elektronska revolucija in sredstvo za njen začetek je bil Facebook.

In postavili smo si vprašanje, ali Facebook tudi pri nas dojemamo kot sredstvo, s katerim lahko začnemo revolucijo, naredimo dejansko spremembo, ali pa je za nas le vir zabave oz. način sprostitve. Seveda lahko z zdaj že skoraj slavnim »lajkanjem« izražamo svoja mnenja, s tem pa tudi politična stališča, ampak ali je temu res tako? Ali s tem res izražamo svoje mnenje ali pa samo sledimo tokovom in trendom?

Za pomoč pri iskanju odgovorov na ta vprašanja sva vprašala nekaj dijakov tretjih letnikov Srednje šole Josipa Jurčiča. Seveda so z veseljem delili z nama svoja raznolika mnenja o Facebooku. Dijakinja Eva P. nama je na primer odkrito povedala, da dojema Facebook le kot vir sprostitve in zabave: »Seveda tudi lajkam in s tem izražam svoja stališča, a se za to pogosto odločam, ker so bile določene stvari že vseč mojim prijateljem. Poleg tega Facebook pri nas ne more predstavljati nekaj resnega, dokler lahko poleg aktualne politične teme najdemo neresno šalo.«

Medtem ko nama je Eva priznala, da ji je Facebook zgolj zabava, nama je Sebastian P. zagreto razlagal, da je zanj Facebook eden redkih možnih načinov političnega udejstvovanja mladih: »Le tako lahko Slovenci res spoznamo, kaj nas vse tare (moti?). Spomnimo se samo slavnega lajka: »Nimamo za ceste, bolnišnice in šole, imamo pa za Grčijo.«; s tem ko lajkam kaj takega in vidim, da nisem edini, ki tako misli, se res počutim del slovenskega naroda!«. Tudi drugi vprašani so imeli različna mnenja, ki so bila več ali manj enakomerno porazdeljena od »Facebook kot zabava« pa do »Facebook kot sredstvo za revolucijo«. Tako je Primož M. povedal, da mu Facebook predstavlja sredstvo za komunikacijo med državljani, vendar da zanj to tudi ostaja: »Saj lahko na Facebooku izražam svoja mnenja in vse, ampak to še ne pomeni, da jih bom šel dejansko uresničevati, na primer na ulico. No, še vedno pa je pomembno že to, da sem jih izrazil.«

Dijaki Srednje šole Josipa Jurčiča si torej Facebooka zaenkrat še ne predstavljamo kot sredstva, s katerim bi lahko zares sprožili revolucijo, se pa seveda močno zavedamo, koliko svobode in možnosti izražanja nam omogoča.

Facebook pa seveda ni edino revolucionarno sredstvo, zavedati se moramo tudi moči interneta samega. Prav na to moč nas je spomnila slavna hekerska skupina Anonymus, ki s svojimi 'pohodi' opozarja velesile na mnenje in razmišljanje ljudstva. Tako se je skupina v zadnjih nekaj mesecih prav gotovo povzpela na sam vrh seznama skrbi vsake vlade in velesile. Anonymus so namreč izkoristili, kar jim je bilo dano; torej svoje znanje in sposobnosti ter seveda vsemogočni internet. Tako so se v zadnjih mesecih borili proti cenzuri in korupciji interneta, sodelovali so v arabskih protestih ter se celo postavili po robu mehiškim narkokartelom in napovedali boj spletni pedofiliji.

Prav v zadnjih dneh pa se podprli množično nestrinjanje z novima angleškima zakonodajama SOPA in PIPA, ki sta namenjeni varovanju avtorskih pravic in zato legalizirajo vsakršno cenzuro interneta. Vendar tokrat niso bili zadovoljni z malim; po tem ko je FBI izvedel hišno preiskavo rezidence lastnika znanega spletnega portala Megaupload in ga zaprl, so se držali starega reka 'zob za zob, oko za oko' in so le v nekaj urah zrušili programsko opremo FBI-ja, prav tako pa so spletne strani Universal Music, RIAA (Recording Industry Association of America) in Hadopi (francoska vladna organizacija za zaščito avtorskih pravic na internetu) postale trenutno nedosegljive za uporabnike. S tem so poslali jasno sporočilo: mi smo nova in vodilna velesila na internetu, borimo se za pravice ljudstva in tega ne morate preprečiti.

Vidimo torej, da je internet prav gotovo eno najmočnejših revolucionarnih sredstev. Seveda to morda ni prav Facebook. Ta nam omogoči le začetek: ljudje pridejo v stik in izmenjajo mnenja, revolucija pa se nato širi kot hiter elektronski ogenj in lahko doseže praktično vse dele sveta.

Vesna van Midden, 4. a

Propaganda na socialnih omrežjih

Internet postaja vedno bolj priljubljen za različne oglaševalske namene, saj je razmeroma poceni in doseže veliko število ljudi. Na socialnih omrežjih je seznanjanje ljudi z neko organizacijo, gibanjem ali celo stranko še preprostejše, saj je vse, kar je potrebno za propagando, profil. K priljubljenosti uporabe socialnih omrežij v ta namen pa pripomore tudi takojšen odziv javnosti na nek dogodek oziroma izjavo.

Pred razvojem interneta so morale organizacije za ozaveščanje ljudi o svojem namenu organizirati različna zborovanja, shode in se obračati na takrat dostopne medije. Uspešnost teh organizacij je bila tako odvisna od denarja ter od števila ljudi, ki so se jim priključili. Razvoj tehnologije pa je omogočil, da je vse to veliko preprosteje. Če želi neka organizacija ljudi seznaniti s svojimi idejami, lahko na socialnem omrežju preprosto ustvari profil, kjer objavlja vse, kar se ji zdi pomembno za svoj razvoj in za pridobivanje privrženecv. Ti lahko nato tudi izražajo svoje mnenje in pomagajo sooblikovati organizacijo. S svojimi profili so že uspešne različne človekoljubne organizacije kot na primer Amnesty International, UNICEF ter mnoge druge organizacije, ki se borijo za pravice manjšin in družbeno izključenih skupin ljudi.

Socialna omrežja v zadnjem času za propagando vedno bolj uspešno uporabljajo tudi politiki. Največ seveda pred volitvami. Slovenski politiki so se konec lanskega leta v lovu za glasovi uporabljali omrežja kot sta Twitter in Facebook. Seveda ni šlo brez zapletov. V različnih medijih smo lahko slišali oziroma prebrali o menda spornih izjavah nekaterih politikov na Twitterju ali pa o umiku oglasa za LDS s Facebooka, ker naj bi bil moralno sporen. Jasno nam je bilo, da so vsi želeli le čim bolj oblatiti nasprotnike, da bi sami prišli do večjega števila glasov, hkrati pa s svojim delovanjem niso doprinesli prav ničesar k izboljšanju trenutnega stanja v državi.

Slovenija je majhna država, pa smo lahko vseeno občutili vpliv socialnih omrežij na propagando politikov. Še bolj pa se njihov vpliv pokaže pred volitvami v svetovnih velesilah, kot so na primer ZDA. Njihove volitve za predsednika države bodo potekale šele novembra letos, a so že vsi kandidati temeljito pripravili propagandno gradivo in ga objavili na socialnih omrežjih. Z vzpostavitev dialoga si želijo zagotoviti čim večje število volilcev, vendar pa so raziskave pokazale, da priljubljenost na internetu še vedno ni pravi pokazatelj dejanske priljubljenosti politične stranke. Internet je še vedno predvsem domena mlajše, večinoma bolj strpne generacije, zato imajo na socialnih omrežjih večji uspeh stranke z liberalnejšo politiko.

Internet in socialna omrežja se bodo sčasoma le še bolj razvijali in organizacije, ki bodo želele še naprej uspešno delovati, se bodo morale temu tempu prilagoditi. Lahko se zgodi, da bodo te povezave v prihodnosti pomembnejše za propagando kot sta danes televizija in časopis. Vsak lahko o sebi seveda vedno napiše le najlepše, od nas pa je odvisno, koliko in komu bomo verjeli.

Tina Sinjur, 4. b

Facebook, politika in dober zaslužek

Nekoč so dejali, da dober glas seže v deveto vas. Temu ni več tako. Marsikateri glas (dober ali slab) seže v našo globalno vas, prebivalcev te vasi Zemlje pa je vsak dan več. Živimo v digitalni dobi, dobi, kjer smo lahko vsi povezani z vsem in vsakim, kjer vsakdo ve, kje se nahajate v tem trenutku in vsakdo lahko ve, kaj so vaši hobiji in vaše ideje. Kako je vse to mogoče? Odgovor je silno preprost: zaradi Facebooka ali pa, da ne bomo diskriminatorni, socialnih (družabnih) omrežij.

Twitter, Facebook in Google + so postali del vsakdanjika marsikaterega prebivalca našega zelenega planeta. Že dejstvo, da prvo jutranje opravilo ni več kuhanje omamno dišeče kave ali opravljanje potrebe v toaletnih prostorih, temveč »čekiranje« mailov in ostalih spletnih strani, ki nas povezujejo z ljudmi, nam pove, da se je v zadnjih nekaj letih življenjski slog ljudi precej spremenil. Tako smo vedno bolj priklenjeni na svoje računalnike, tablične računalnike ali kar na mobilne telefone. Vse samo zato, da smo lahko povezani s svetom, znanci in poslovnimi partnerji.

In kakšne so te povezave? Poglejmo tisto, ki je povezana z zaslužkom. Nekateri poslovneži so v trenutku »zavohali« priložnost v oglaševanju. Seveda se oglaševanje na spletu oziroma na socialnih omrežjih močno razlikuje od klasičnega oglaševanja. Pomembno je, da jih uporabnik enostavno ne ignorira. Zato pa morajo spletna omrežja oglase prilagoditi posameznikovi starosti, spolu in kraju prebivanja. Facebook je to zadevo rešil odlično. Izbral je podjetja, ki so želela svoje izdelke in storitve oglaševati preko njihovega omrežja in ki so mu za to plačala. Facebook pa je nato sam na podlagi spola, starosti, kraja prebivanja uporabnika in pa stvari, ki jih je posameznik »lajkal«, izoblikoval profil z oglasi, ki so se ujemali z interesi tako podjetja kot uporabnika.

A uporabniki so kaj hitro postali imuni na tako oglaševanje. Oglaševalci so se morali bolj potruditi. Ljudje v kar 90% zaupajo priporočilu svojih znancev in prijateljev. Le slabih 14% še verjame klasičnim oglasom. Torej je rešitev na dlani. Podjetja, ki si želijo zaslužiti preko socialnih omrežij, potrebujejo t. i. ambasadorje njihovih znamk, ki v svojem postu omenijo njihovo podjetje. Vedno več ljudi zato raje sedaj širi svoje mnenje na socialnih omrežjih. Predvsem slavni zvezdniki so največkrat ambasadorji izdelkov, tako kot so to bili že prej, le da se sedaj vse skupaj odvija na družbenih omrežjih. Posebej se to rado dogaja na Twitterju, socialnem omrežju, ki omogoča le 140 znakov dolga simbolna sporočila, ki pa lahko, kot pravijo poznavalci, povečajo ali zmanjšajo vplivnost nekega podjetja ali celo politika.

Da, tudi vedno več politikov se vključuje v socialna omrežja. Znan je primer ameriškega predsednika Baracka Obame, ki je po mnenju nekaterih poznavalcev leta 2008 zmagal ravno zato, ker je bil njegov štab zelo aktiven na socialnih omrežjih. V predvolilnem času je imel na Facebooku kar petkrat

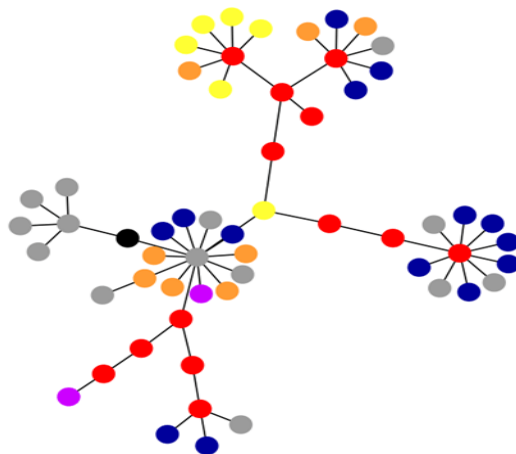
več sledilcev kot njegov največji nasprotnik McCain. To pomeni, da je imel več kot 5 milijonov sledilcev. To sicer ni velika številka v primerjavi z več kot 300 milijonskim prebivalstvom v ZDA, pa vendar je lahko to pripomoglo k širjenju njegove propagande.

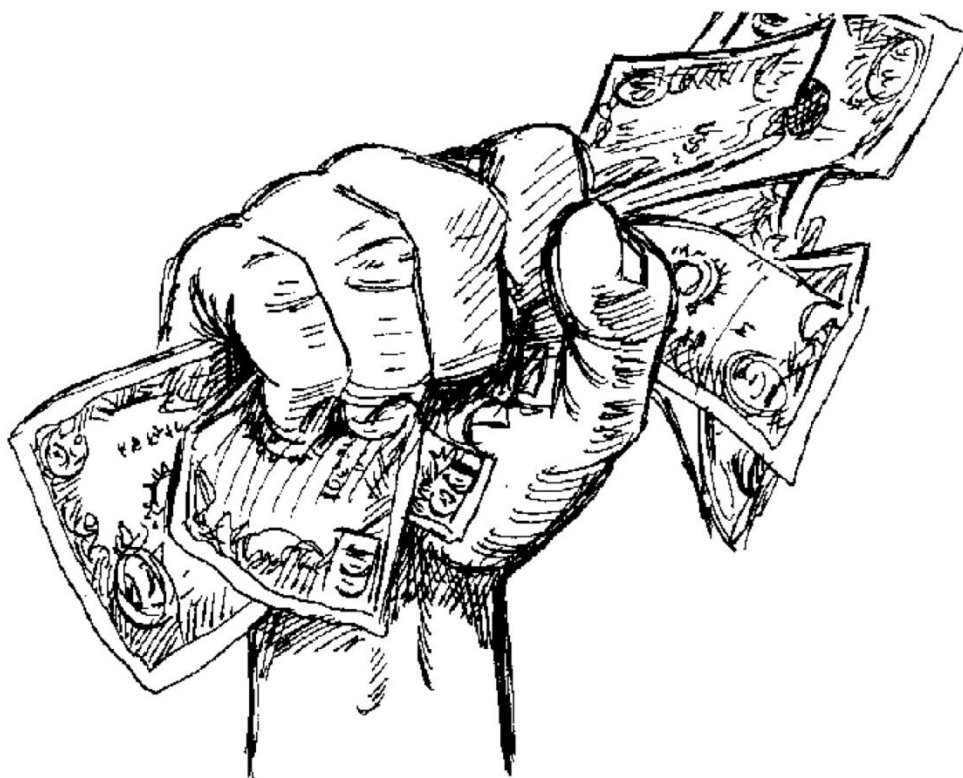
Tudi ko je bil Obama izvoljen, se je posvetil uporabi socialnih omrežij. Obama namreč že nekaj časa uspešno »tvita« in je v stiku s svojim ljudstvom. Pa tudi na Youtubu je zelo aktiven. Konec januarja je namreč na njem odgovarjal na vprašanja uporabnikov tega omrežja za objavljanje video posnetkov.

Seveda pa imajo lahko socialna omrežja tudi slab vpliv. To se je pokazalo lani poleti v velikih študentskih protestih. Skupine so se povezovale ravno preko socialnih omrežij, »protestniki« so se na njih dogovorili, kje se bodo zbrali in kaj bodo uničili. Ker na britanskih ulicah menda ni bilo mogoče ustaviti nasilja, se je vlada odločila za skrajni ukrep in za nekaj časa blokirala nekatera socialna omrežja, med njimi tudi BlackBerry Messenger. Pričakovano so se istočasno skupine začele sklicevati na svobodo tiska in interneta, a vendar je britanska vlada menila, da so šli mladi vandali čez mejo in da s svojimi dejanji ogrožajo državljane Velike Britanije ter da je za svobodo vseh potrebno včasih zajeziiti svobodo določene manjše skupine.

Socialna omrežja so torej že prešla v vse pore našega življenja. Brez njih nam skorajda ni več živeti. In to bodo nekateri skrajno radi izkoriščali. Pa naj bo to za lastno promoviranje, promoviranje znamk ali političnih idej. Dejstvo je, da se temu posameznik ne more več izogniti. Razen seveda, če se želi odrezati od glavne žile informacij in torej od sodobnega sveta in če želi pokopati tudi svoje lastne podjetniške žilice. Kajti tako kot je dejal Matej Špehar, slovenski poznavalec socialnih omrežij in predavatelj: »Sedaj se je odprlo še dodatno, novo bojno polje - pripravite se! Gre za kompleksno področje, kjer se neprestano pišejo nova pravila bojevanja. In tokrat je potrebno, bolj kot kdajkoli prej, upoštevati tudi faktor nedefiniranega - odziv uporabnikov. Iz tradicionalne enosmerne komunikacije je prišel čas za dvosmerno.« Gre torej za popolnoma novo sfero, ki pa se jo da z malo truda maksimalno izkoristiti.

Barbara Meglen, 4. a

Iskrice št. 2, šolsko leto 2011/2012

Izdala in založila: Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

Za izdajatelja: Milan Jevnikar

Mentor: Igor Gruden

Uredništvo: Tina Sinjur, Barbara Meglen, Barbara Tekavec

Lektoriranje: Majda Simonič

»NICHTS IST MEHR SO, WIE ES EINMAL WAR«

Leto 2012 je Evropsko leto aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti. Pri pouku nemščine v 4. i smo se pogovarjali o vrednotah in težavah nas, mladih, in starejših ter o našem skupnem življenju. Ker naše sobivanje sooblikujejo in zaznamujejo številna doživetja in spomini, smo se spraševali, kakšno otroštvo smo preživeli mi in kakšnega otroštva in mladosti se spominjajo naši starši in stari starši. Sklenili smo, da o tem povprašamo kar njih same.

Das sind die Worte meines Vaters, wenn ich ihn gefragt habe, ob in seiner Kindheit das Leben viel anders von diesem, das die meisten Kinder heutzutage kennen, war. Er hat mir entschlossen gesagt, dass es damals wirklich nicht so einfach zu leben war und dass zu viele Jugendliche heute keine Idee davon haben, wie die »echte« Kindheit aussieht.

Ich habe ihn wie dumm angeschaut, ganz überrascht: »Was für eine »echte« Kindheit meinst du?« Ich meine, ich habe schon etwas über sein Leben gewusst, aber ich habe ihn nie so direkt über sein Leben nachgefragt – alles, was ich wusste, hat er mir selbst erzählt, spontan, im alltäglichen Gespräch. So laufen Sachen bei uns Zwei – am Ende des Gesprächs ist das Thema nie dasselbe, mit dem wir begonnen haben. Und ja, diesmal war ich zum ersten Mal in meinem Leben schockiert, dass die Tatsachen von seinem Leben, mit denen ich bekannt war, gar nichts Besonderes bedeuteten – dass es da so viele andere Sachen gab, die ich mir nie vorgestellt habe.

Seine Familie war eher arm als reich. Er hat mit seiner Mutter und seinem Vater in einer kleinen Wohnung in Ljubljana gewohnt. Die Mutter hat tagsüber in einer Menza gearbeitet, der Vater war... na ja, so-so. Er hatte keine Geschwister und er musste jede Haushaltsarbeit selbst machen. Da gab es natürlich kein Telefon und anfangs auch keinen Fernseher – er erinnert sich nur an ein kleines Radio, das in der Küche stand. Da gab es auch keinen Tiefkühlschrank, es gab nur einen Kühler. Manchmal hat die Mutter das schon gekochte Essen von der Arbeit nach Hause mitgebracht und mein Vater war besonders froh, wenn das Frankfurter waren. Ich weiß jetzt, warum ihm die Gerichte mit Frankfurtern immer so geschmeckt haben! In Ljubljana gab es damals nur ein paar Autos – die haben nur die reichsten Bewohner gehabt – aber er war ebenso mit der Straßenbahn und den Bussen zufrieden. Als er 10 Jahre war, hat er zum Geburtstag sein erstes Fahrrad bekommen. Seitdem ist Fahrrad sein »Lieblingswagen«.

Er ist sehr intelligent, mein Vater, aber er hatte nie die Chance, sich für einen guten Beruf auszubilden. Die Wohnung, in der er gewohnt hat, wurde einmal verkauft und er und seine Mutter mussten auf die andere Seite der Stadt ziehen. Das ist dann noch zweimal passiert und deswegen konnte er keine festen Bindungen an die Freunde oder zur Umgebung entwickeln. Er ist auf drei Grundschulen gegangen, aber er sagt, dass obwohl alle neuen Lehrer ein bisschen böse waren und ihn immer »getestet« haben, um ihm schon am ersten Schultag zu zeigen, dass er dort »in Minderheit steht«, seine Schuljahre ziemlich Spaß waren. Er hat viel Sport getrieben, jede Ferien hat er auf dem Land bei seiner Oma verbracht. Aber am meisten erinnert er sich an den Tag, als er zum ersten Mal das Meer gesehen hat – er war 11 Jahre alt.

Ich habe nur einige Erinnerungen aufgeschrieben, die mir mein Vater gestern erzählt hat. Durch sein Selbstbekenntnis habe ich seine innere Energie und seinen Eifer gefühlt und wie viel es ihm bedeutet, dass er endlich mit jemandem darüber spricht. Ich bin wirklich stolz auf meinen Vater, weil ich weiß, dass er, obwohl er nicht viel hatte, sein Leben interessant und sich glücklich gestalten wusste.

Neža Trpin

Ich habe über ihre Kindheitserinnerungen mit meiner Großmutter gesprochen. Sie hat natürlich sehr viel von ihrer Kindheit vergessen, aber etwas hat sie mir trotzdem darüber erzählt. In der Vergangenheit haben die Kinder sehr viel Zeit draußen verbracht. Im Winter rodelten sie, im Sommer spielten sie andere Spiele. Es gab sehr viele Kinder und deswegen war es niemals langweilig. Sie hatten aber nicht viele Spielzeuge – vielleicht einen Ball und das war alles. Sie aßen auch ganz anderes Essen als wir. Sie aßen Rüben, Kartoffeln, Suppe und Kohl sehr oft. Es gab nicht so viel Fleisch und Süßigkeiten. Sie kannten nur die Süßigkeiten, die ihre Mutter zu Hause backten – Potitze, Kuchen, verschiedene Kekse ... Das Lieblingessen von meiner Großmutter war Milchreis und natürlich die Potitze, aber die konnte sie nicht sehr oft essen. Obwohl ihre Familie nicht sehr reich war, hatte sie eine schöne Kindheit.

Urška Zupančič

Wenn meine Mutter ein Kind war, war ihre Familie arm. Deshalb erinnert sie sich gern an ihre erste Reisschokolade (1 m lang) und die erste Torte. Sie sammelte Heilpflanzen und Pilzen. Meine Mutter sagte mir, dass sie guter Laune war, wenn sie das tat, weil das nicht schwer zu machen war, machte ihr aber viel Spaß und sie verdiente auch Geld für die Hefte. Ihr Lieblingessen war die Wassermelone. Sie aß sie einmal pro Jahr, im Sommer, wenn sie mit ihrer Mutter nach Ljubljana ging.

Wenn sie die Wassermelone aß, aß sie sehr langsam. Sie aß die Tomaten auch sehr gern. Sie hatte 5 Brüder und sie waren arm, deshalb erlaubte ihr es ihre Mutter nicht, viele Tomaten zu essen. Meine Mutter erinnert sich, dass sie einmal eine Tomate essen wollte. Meine Großmutter sagte: »Du darfst die Tomate nicht abreißen!« Um gegen die Regel nicht zu verstoßen, kniete sie nieder und aß die Tomate, ohne sie abzureißen.

Sabina Erjavec

Meine Mutter wurde 1965 geboren. Sie erinnere sich an ihre erste Reise ans Meer. Ihre Familie hatte kein Auto damals, dafür musste sie mit dem Bus reisen. Sie war nur 6 Jahre alt. Sie reiste mit ihrem kleinen Bruder und ihrer Mutter. Die Reise dauerte 6 Stunden und war sehr interessant für die ganze Familie. Die Kinder sahen zum ersten Mal das Meer. Der Vater wartete auf sie in Piran. Meine Mutter war sehr begeistert, weil sie die Schiffe sehr enorm fand. Sie besuchte einen Fischer, der ihnen einen Aal zeigte. Sie fürchtete sich vor diesem seltsamen Tier. Sie lernte schwimmen. Sie hatte viel Spaß. Seit damals ist sie jeder Sommer an das Meer gegangen.

Matevž Marinčič

Mein Vater sagt mir, dass er eine interessante Kindheit hatte. Er hatte einen Bruder und ein Schwester und sie lebten in einem kleinen Haus. Ihre Eltern waren Bauer. Es war schwehr, aber auch schön. Mein Vater erinnert sich an ein Spielzeug, das »Frača« heißt. Er hat mit es einer Scheibe geführt. Sein Vater war nicht zufrieden und er verbrannte das Spielzeug meines Vaters. Mein Vater war traurig. Aber er hat später ein neues Spielzeug gemacht.

Viktor Zupančič

Ich habe meinen Vater über seine Kindheitserinnerungen gefragt. Er sagt, dass er nicht viel Geld hatte. Sein Vater war Arbeiter in einer Firma und seine Mutter war zu Hause. Er sagt, dass er viel Zeit mit den Freunden verbracht hat. Sie haben verschiedene Spiele gespielt und sind im Winter viel Ski gesprungen. Er sagt auch, dass die Zeit, die er in der Armee verbracht hat, die beste war. Er mochte die Schule nicht. Sein bestes Nahrungsmittel waren die Kartoffeln und die Kreiner Würste.

Matevž Kuhelj

Iskanje

Iščem dekle, ki bo kot ocean.
Iščem modrino valov in sonce,
ki se iskri v njenih očeh.
Iščem njeno globino,
da me presune in očara,
da me z njo vedno znova napolnjuje.
Iščem prostranost oceana.
Modrino do obzorja
in tisti občutek vznemirljivega pričakovanja,
kaj bo odkrito prihodnji dan,
ko se prvič prikaže na horizontu.
Iščem lahen vetrič oceanov,
njene lahne dihe in besede,
ko šepetajoče pripovedujejo.
Iščem in upam,
da se na koncu ne ustavim pred mlako.

Kako sporočiti

Sporočila, pa naj bodo še tako kruta,
moraš zaviti v lepo podobo.
Le tako si bodo ljudje sploh vzeli čas
in prelistali najlepšo zunanost.
Dodati moraš še malo komike,
ker grenki obrazi že predolgo vztrajajo,
prav tako pa ne pozabi
še na leposlišne izjave
in mojstrski jezik.
Le tako se jih bo nekaj odločilo
in bo pesem še enkrat prebralo,
nekateri se bodo vanjo poglobili,
a le nekaterim bo dano,
da ne spregledajo tvojega besnega kričanja o resnici,
napisanega z mirnimi črkami
v komičnih verzih
v pesmi z lepo zunanostjo.

Popotnica

Šepetajte, da jih ne zbudite.
Tiho glejte nedolžen spanec teh otrok,
ki jih ne zanimajo problemi velikih
v tem skrajno resnem svetu odraslih,
kjer ni prostora za smeh in solze.
Raje malo postojte ob postelji
in opazujte sanje.
To je tisto,
kar ste že davno izgubili,
kar sedaj pušča le še nostalgijo,
ko zaznate droben premik otroške roke,
ki je pravkar rešila princesko pred požrešnim zmajem.
Vzemite si čas za otroške želje
in berite jim pravljice o junakih,

da bodo lahko tudi oni delček življenja junaki,
še preden jih pogoltne čreda enakih.
Pospravite za njimi večerjo
in se spomnite,
kako malo potrebujejo ti mali škratje,
ki bodo odrasli v direktorje, posrednike in odvetnike.
Ljubite jih kakor samega sebe
in spoštujte njihov mali pristni svet,
ki je žal tako blizu in hkrati tako daleč.
In nazadnje pobrsajte po svoji notranjosti
in iz zaprašenih predalov izvlecite nekaj upanja.
Poiščite še navodila za uporabo
in začnite upati.
Upajte, da vam otroci nikoli ne bodo podobni.

Pripovedovanje

Včasih je še posebno tesno.
Takrat ne pomaga, če odpreš vsa okna
in prezračiš stanovanje,
niti ne pomaga,
če razpneš srajco, ker te duši v prsih.
Takrat je najbolje,
da se prepustiš
in poveš, zakričiš ali napišeš,
ker sam ne preneseš tega bremena,
ki tako stiska v prsih.
Takrat je najbolje,
da bremenu prepustiš prostor
na listu papirja,
na prtičku ali v računalniški datoteki
in spet zadihaš s polnimi pljuči.
Takrat je najbolje, da si skrajno človeški.
Takrat je najbolje, da poveš.

Aljaž Levstek

PRIPETLJAJ NEKEGA JUTRA

Tistega jutra je naš junak stal pred ogledalom in si popravljal lase. Nato je spil kavo, se oblekel v svojo najboljšo obleko in vzel kovček, ki ga je bil vajen, četudi praznega, vedno nositi s seboj na delo. Preden je odšel iz stanovanja, je pogledal na uro. »Pol sedmih,« še pol ure do prihoda vlaka.

Danes se je odpravljaj na postajo malo prej kot po navadi, saj je imel v službi nek sestanek, za katerega je vedel le, da je pomemben in da ga ne bi bilo dobro zamuditi. Ko je stopil iz bloka, so ga presenetili temni oblaki, ki so napovedovali prihajajoči dež, zato se je vrnil v stanovanje po dežnik in se nato odpravil proti postaji.

»Nekam pozni ste danes,« ga je presenetil pozdrav pijančka Lojza, ki je kot vsako jutro sedel pred bližnjim bifejem.

»Danes pa ne, danes pa res ne,« mu je smehljaje odvrnil in pri tem pozabil na svoje noge, ki so kar same zaplesale po jutranjemokri in od avtomobilov razriti

blatni travi in povzročile, da je pošteno umazal hlače. »Sranje!« si je rekel sam pri sebi in odhitel nazaj v stanovanje.

Nekaj minut je trajalo, da se je oblekel v novo, sicer slabšo obleko, očistil čevlje in prišel ven. Na tistem je bil jezen nase: »Kako se mi more kaj takega zgoditi, pa na tako pomemben dan,« a ga je že pogled na uro, ki je kazala 6.40, pomiril in pregnal jezo. Hitel je mimo bifeja, izpred katerega je Lojze spet zaklical: »Res ste pozni, gospod.«

»Ja, saj vem, vem,« mu je odgovoril. »Kot da tega človeka kaj briga, kdaj hodim v službo,« si je mislil pri tem.

Čez minuto je bil že na postaji. Stopil je do blagajne, da si kupi vozovnico. Nekaj časa je stal pred okencem in opazoval uslužbenca, ki je bil ravno sredi zajtrka, potem pa je začel nejevoljno kašljati, saj je bil iz trenutka v trenutek bolj nervozen. Osebico v železničarski uniformi je kašljanje zmotilo in ker se je imel možak za inteligentnega, je takoj vedel, pri čem je. Posedel je še za trenutek, potem pa stopil k okencu, da bi opravil delo, za katerega je bil tako slabo plačan. A v tem trenutku je naš junak začel veselo iskati denarnico. Ni je našel. Spomnil se je, da jo ima v kovčku, a je na svoje začudenje opazil, da kovčka ni. Takoj se mu je posvetilo, da ga je verjetno pozabil v stanovanju, zato se je prodajalcu vozovnic opravičil in ga prosil, naj mu popazi dežnik, sam pa je odhitel v stanovanje. Tretjič to jutro.

Zdaj je bil že zelo nejevoljen zaradi nesrečnega spleta dogodkov, ki so se morali zgoditi ravno danes, ko mora on na pomemben sestanek. Tekel je mimo bifeja in opazil, da pijanca ni več. To mu je ugajalo, saj je bil naveličan njegovih komentarjev.

Kmalu je prišel do bloka. Hitro je odprl vrata, stekel po stopnicah, odklenil še vrata svojega stanovanja, vzel kovček, ki je ležal na postelji, zaklenil vrata in stekel ven. Zunaj je že začelo deževati. Debele dežne kaplje so padale na njegovo obleko in v trenutku je bil povsem moker. Jezil se je na svoj kolček, na vreme, na prodajalca vozovnic, pri katerem je pustil svoj dežnik, seveda na dež, na pijanca in celo na boga je usmeril svoj gnev, ker mu je naklonil tako čudovit dan.

»Zdaj boste pa res zamudili, gospod,« je spet zaslišal znani glas.

»Kaj misliš, da tega ne vem? Bedak,« mu je jezo odvrnil in tekel naprej. Točno ob sedmih je prišel na postajo in že hotel stopiti na peron, ko se je spomnil na svoj dežnik, ki ga je pustil pri prodajalcu. Stekel je ponj, plačal še vozovnico, si jo potisnil v premočen žep suknjiča, stekel nazaj na peron ter ves zadihan stopil na prvega od dveh vlakov, ki sta že prižigala motorje.

Ko je sedel na sicer ne preveč udobnem sedežu, je bil končno pomirjen. Pogledal je na svoj dežnik, na kovček in obleko, ki je bila sicer mokra, a se bo do sestanka že

posušila. Bil je kar nekako ponosen nase, ker ni zamudil in ker mu je uspelo nastale probleme tako hitro rešiti.

Potem pa je sredi misli otrpnil. Vlak se je že začel premikati, vendar v nasprotno smer. Planil je k vratom, jih poizkusil na vse možne načine odpreti, a so se vdala šele z močno (in dobro namerjeno) brco. Potem je skočil z vlaka in začel teči k drugemu, ki se je že s precejšnjo hitrostjo oddaljeval v drugo smer. Tekel je na vso moč, a vlak se zanj ni menil, zato je na koncu obupan in izčrpan padel na tračnice, lovil sapo, se tolkel po glavi in preklinjal svojo neumnost.

»Ste zamudili, kajne?« je rekel Lojze in šel mimo.

Žiga Jernejčič

SOPOTNIK

Vožnja z vlakom je za marsikoga izmed vas običajen način prevoza. Ste se kdaj vprašali, kdo so ljudje, s katerimi delite vagon? Se vam to sploh zdi pomembno? Nekateri izmed njih srečujete prav vsak dan. Med vožnjo, ki lahko traja tudi več kot uro, ste le nekaj metrov oddaljeni od njih. Dihate isti zrak, poslušate njihove pogovore s prijatelji, morda se s kom celo zapletete v nepomemben, lahkoten klepet. O posameznih osebah si ustvarite mnenje, mislite, da jih poznate. Za vas so to »tečna starka«, »ful luštkan tipček«, »zafnana smrkla« in »mulc, ki je vedno glasen«. Z nekaterimi se razumete, drugi vam parajo živce. V trenutku, ko izstopite iz vlaka, pa vsi ti ljudje izginejo iz vaše glave. Za vas niso več pomembni, o njih ne razmišljate, vse dokler jih naslednji dan ponovno ne srečate na vlaku. Takšen odnos s sopotniki se vam zdi verjetno povsem ustrezen in običajen, tako kot se je zdel meni. Štiri leta sem se vsak dan z vlakom vozila v šolo v Ljubljano in nazaj domov, na Dolenjsko. Ljudem okrog sebe nisem posvečala posebne pozornosti, njihovo prisotnost sem imela za samoumevno. Nato pa se je nekega pustega novembrskega dne zame vse spremenilo.

Tako kot ponavadi sem si čas krajšala z igro, ki sem si jo izmislila, da se zamotim. Opazujem ljudi na vlaku, nato pa si na podlagi njihovega izgleda izmislim zgodbo o njihovem življenju. Igra se mi je dolgo zdela res zanimiva, zadnje čase pa mi ni več predstavljala izziva. Ljudje, ki so na prvi pogled tako različni, so si v resnici preveč podobni. Prelahko jih je »prebrati«. Najstnice, s toni ličil na obrazu, z zbito samopodobo in mobitelom v roki. Verjetno navdušeno pišejo svojim prijateljicam o uspešnem zmenku, hkrati pa se sprašujejo, ali niso morda predebele in fantom ne bodo všeč. Ko bi le bile tako suhe, kot dekle na naslovnici.

Pa izmučene gospodinje, za katere je vožnja domov edina možnost za počitek. Po napornem delu v službi jih doma čakajo otroci in možje, od njih pričakujejo kuhano kosilo, pospravljeno stanovanje... Vsi so nekako uniformirani, družba jih je spremenila v robote. Mediji jim perejo možgane, bojijo se razočarati svoje bližnje, delajo tisto, kar se od njih pričakuje in mislijo, da so pravzaprav srečni. Ta igra me je začela dolgočasiti, pravzaprav celo žalostiti. Nameravala sem jo opustiti, vendar je tistega dne nekdo pritegnil mojo pozornost.

Nasproti mene je sedel moški, ki ga do tedaj še nisem opazila. Nekaj na njem me je vznemirilo, vendar nisem vedela, kaj. Bil je tako zelo nevpadljiv, običajen. Pa vendarle čisto drugačen. A po nečem se je razlikoval od drugih; nisem si mogla izmisliti zgodbe o njem, noben scenarij se mi ni zdel pravšnji. Bil je srednje velik, precej suhljat, star nekaj več kot trideset let. Svetlorjave lase je imel nekoliko predolge in simpatično razmršene. Tudi oblečen ni bil vpadljivo. Videlo se je, da ni žrtev mode, kot je vse preveč ljudi njegovih let. Dajal je vtis, da obleki ne posveča posebne pozornosti, vendar ni bil videti neurejen. Prav nasprotno, oblečen je bil zelo skladno in okusno.

Nikakor nisem našla razloga, zakaj me ta moški tako zanima, zato sem si ga še naprej nič kaj diskretno ogledovala. Presenetilo me je, ko sem videla, da si tudi on z zanimanjem ogleduje mene. Prej je namreč izgledal zelo zamišljen, mislila sem, da me ni opazil. Bila sem nekoliko v zadregi, ker me je zasačil, vendar me je prijazno ogovoril in takoj prebil led. Predstavil se je, nato pa omenil, da je opazoval moje lase, ker se mu zdijo zelo lepi. Njegov pristop je bil nenavaden, vendar simpatičen. Začela sva se pogovarjati in izkazalo se je, da je zelo prijeten in razgledan človek. Bil je umirjen, šarmanten, znal je misliti s svojo glavo. Ko smo prispeli do postaje, kjer izstopim, mi je bilo kar malo žal, da se moram posloviti. Zato sem se ga naslednji dan, ko sva se spet srečala na vlaku, zelo razveselila. Tako sva se skupaj vozila skoraj ves mesec, lahko bi rekla, da se je med nama spletlo prijateljstvo. Veliko sva se pogovarjala, zdelo se mi je, da sva se kar dobro spoznala. Ko zdaj pomislim na te pogovore, se zavem, da pravzaprav o njem ne vem nič. Nikoli ni govoril o svojih osebnih stvareh, še tega ne vem, s čim se ukvarja.

Njegova družba mi je zelo ugajala, vožnja domov se je zdela mnogo krajša. Skoraj sem že pozabila na občutek, ki sem ga dobila, ko sem ga prvič videla, potem pa se je spet pojavil. Nekega dne se je obnašal zelo nenavadno. Sedela sem ob oknu in na moje pšeničnozlate lase je sijalo sonce. Sredi pogovora je obnemel in rekel, da

sem kot angel. Ta njegov nepričakovan izbruh me je presenetil, ko pa sem videla njegov pogled, mi je postalo res mučno. Gledal me je, kot gleda otrok igračo, ki si jo močno želi. Nelagodno sem se presedla, kar je najbrž opazil in se mi nerodno opravičil. Trudil se je nadaljevati pogovor, kot da je vse v redu, vendar je bil celo pot nekako odsoten. Vprašala sem ga, če ima kakšne težave, če mu lahko kako pomagam. Bil je precej molčeč, najprej o tem ni hotel govoriti. Potem mi je ves potrt povedal, da bo morda uničeno njegovo dolgoletno delo. Z žarom v očeh je pripovedoval o tem, kako je ves svoj čas posvetil iskanju nečesa in iz tega ustvaril skoraj popolno zbirko. Zdaj pa obstaja nevarnost, da mu jo nekdo vzame in to ga je spravljal v obup. Kaj več pa mi ni hotel povedati. Niti sanjalo se mi ni, kaj s tako predanostjo zbira in zakaj bi mu kdo to hotel vzeti. Vendar nisem vrtala vanj z vprašanji, saj sem predvidevala, da ne bi ničesar dosegla.

Ko sem se pripravljala, da izstopim, se je želel posloviti od mene. Rekel je, da mora za nekaj časa nujno odpotovati, da pa se kmalu spet srečava. Ko sem ga vprašala, kje ga lahko najdem, se je otožno nasmehnil in rekel, da bo že on našel mene. Te besede je izrekel na način, zaradi katerega me je spreletel srh. Vlak sem zapustila z neprijetnim občutkom tesnobe.

Naslednji dan ga ni bilo na vlaku, zato nisem imela nikogar, s komer bi se lahko pogovarjala. Iz torbe sem vzela časopis, ki ga še nisem uspela prebrati. Ko sem zagledala prvo stran, mi je zledenela kri v žilah. Zavrtelo se mi je v glavi. Preplavil me je občutek, kot da me je nekdo zabodel v trebuh in nož počasi vleče navzgor. Preplavili sta me slabost in topa bolečina, hkrati mi je bilo vroče in mraz, oblival me je pot. Zadelo me je spoznanje, kako blizu smrti sem bila.

Vame je namreč zrla fotografija mojega sopotnika z vlaka, nad njo pa je kričal naslov: »Morilec na begu!« V šoku sem preletela članek. M. P. je včeraj obvestil policijo, da na sosedovem vrtu že nekaj časa zelo zaudarja, lastnika pa ni doma. Policisti so na dvorišču našli zakopano truplo ženske brez las. Ob preiskavi hiše so naleteli na grozljivo odkritje; v stanovanju je bilo šest izložbenih lutk, ki so imele na glavi prave človeške skalpe. Vse so imele dolge, pšenične lase. Morilec je žrtvam slekel lase s kožo vred. Preiskava je pokazala, da skalpi pripadajo ženskam, ki so že dalj časa pogrešane. Policija med njimi ni našla skoraj nobene povezave. Bile so različnih starosti in iz popolnoma različnih krajev Slovenije. Skupna sta jim bila le barva las in pa kraj, kjer so jih nazadnje videli. Na vlaku.

Špela Balant

Gledam te, vidim te

Gledam te, kako prihajaš,
a komaj te še vidim,
ko odhajaš,
ker mi pogled megli zavesa solz.

Gledam za tabo,
a ti se ne ozreš.
Preponosna si.

Je to ponos
ali sovraštvo, zaničevanje,
morda slaba vest?

Karkoli je,
boli me,
zato si govorim,
da te ne vidim.

Nekateri ljudje ponoči ne spijo

Nekateri ljudje zvečer ne zaspijo,
ker srčne rane jih skelijo,
od napetosti jih živci bolijo.
(Baldrijan ne pomaga.)

Nekateri ljudje ponoči ne spijo,
velikokrat se zbudijo,
ker v sanjah svoje ljube izgubijo.
(Materina dušica ne pomaga.)

Nekateri ljudje ponoči ne spijo,
morda si preveč ljubezni želijo
in samo za ljubezen bližnjih živijo.
(Tudi melisa z medom ne pomaga.)

A ker te ne dobijo,
v svojem brezciljnem svetu živijo
in ponoči ne spijo.
(Medvedek pomaga, a zanj ne vedo.)

Ana Stanič